

Radoslav Josimović kniževnik, teatrolog
Umetnost Mija Mijuškovića je svet trajanja

I kad bi nekim slučajem grozomorni Pluton zdrobio Mijov "vidikovac" iznad Nikšića, odakle ovaj atlaski rvač s kršem čita igru oblaka, azbuku škrapa, hijeroglif larvi ispod kore drveta, sočenje godova drveća i muziku obujmljenja kamena i drveća kamena i hiljadugodišnjih maslinovih žila – ostale bi Mijove skulpture da traju. A kada bi posle niza vekova tuda zalutao neki arheolog ili istoričar umetnosti, svaki od njih teško bi se snašao u odgonetanju kojoj civilizaciji pripadaju ove tvorevine: mikenskoj ili murovskoj?

Ta zbunjenost postoji i danas. Pojedini umetnički kritičari valjda zbog svoje preterane pedantnosti, nastoje da i Mija negde smeste – ili u naivce ili u sledbenika Hansa Arpa, ili Mura. Doduše, gledajući samo Mijove elemente spoljne forme, obrise linija, može se naći i u njega i od jednih, i od drugih. Tragalac "za dušom kamena" i pulsom drveta, kakav je Mijo, ne uzima nikog kao uzor, sem prirode i Majke Geje.

Mijo se ponaša kao sama priroda – on stvara poput nje, ne polazeći od apriornih ideja, shema i sistema, već beležeći spontano težište mikrokosmosa i makrokosmosa. Ali on se prepušta njenim pulsacijama tek onda kada nađe podudarnost između spoljnih i svojih unutrašnjih "talasnih dužina". Tek iz te prirodne simbioze izranjaju Mijove čudesne tvorevine.

Poznati umetnički kritičar Žan Bazen jednom je rekao da "predmet koji uznemirava jeste – prvi korak ka umetnosti". Međutim, Mijove "poeme-predmeti", neka nam se dozvoli ova nadrealistička asocijacija, zaista su "pesme u kamenu" ili drvetu, koje se čitaju dodiranjem ruku ili pogleda. To nisu predmeti po sebi, zatvoreni u svoju enigmatičnost. Stoga, slojevita tajnovitost Mijovih skulptura ne uznemirava već privlači i izaziva estetsku radoznalost. Njihova unutrašnja višesmislenost krije se kao hranljivost u semenu. Da bismo je opisali, valja se više osloniti na intuiciju nego na znanje i cerebralnost. Možda je u tome razlog što Mijo svojim dletotvoreninama nije dao imena. On ih je vratio prirodi. Zato su njegove izložbe najbolje prepoznatljive u prostoru, a kao da su stegnute u galerijama. Pustio ih je da zrače, da zvuče, da emaniraju – ostavljajući gledaocu na volju da ih pomiluje rukom, da ih stavi sebi pod glavu, da s njima ostvari "spajanje duša".

Mijo poznaje sirenske glasove urbanih sredina, artificijelne napitke za bodlerovske "veštačke rajeve". Ali on svoju snagu, kao Anteju, nalazi u lomu krša, beskrajnog neba, oluja, snegova, sveta od iskona. (1985)